Ο αυτοκράτορας Φραγκίσκος Ιωσήφ ανήκε στους μακροβιότερους εστεμμένους (68 χρόνια στον θρόνο) αλλά και στους πιο τραγικούς. Από το 1848 ως το 1851, μπόρεσε να μαζέψει τα κομμάτια της αυτοκρατορίας κάτω από το σκήπτρο του. Στον Νότο, η δημιουργία της ενιαίας Ιταλίας έγινε αιτία να χάσει εδάφη και να δει να ανδρώνεται ένας ακόμα εχθρός. Στα 1867, υποχρεώθηκε να δεχτεί την αναβάθμιση της Ουγγαρίας σε ισότιμη με την Αυστρία κρατική οντότητα υπό ένα μονάρχη. Στέφθηκε αυτοκράτορας της Ουγγαρίας, ήταν αυτοκράτορας της Αυστρίας. Στο υπόστρωμα των δυο κρατών, οι Σλάβοι υπέφεραν και ετοίμαζαν την δική τους απελευθέρωση. Τα αυτονομιστικά κινήματα ροκάνιζαν τα θεμέλιά τους. Στα 1878, με την συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, ανέλαβε την προστασία της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης. Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1908, τις προσάρτησε, ουσιαστικά εξωθώντας τους Σέρβους στα άκρα.

Ο ανταγωνισμός με την Σερβία έγινε αφορμή να ειπωθεί από επίσημα χείλη ότι το κράτος αυτό των Βαλκανίων έπρεπε να σβηστεί από τον χάρτη. Δεν ήταν εύκολο. Οι Σέρβοι βγήκαν νικητές από τους Βαλκανικούς πολέμους. Και, στις 12 Ιουλίου του 1913, η Γερμανία και η Ιταλία αρνήθηκαν να στηρίξουν την Αυστροουγγαρία σε έναν πόλεμο κατά της Σερβίας. Ένα χρόνο αργότερα, η Γερμανία θα εξωθούσε την Αυστροουγγαρία να ξεκινήσει τον Α’ Παγκόσμιο πόλεμο αλλά, ως τότε, πολλά είχαν συμβεί.

Ο Φραγκίσκος Ιωσήφ είδε, στις 16 Απριλίου του 1864, Αρχιδούκα της Αυστρίας, Φερδινάνδο Ιωσήφ Μαξιμιλιανό, να αναλαμβάνει αυτοκράτορας του Μεξικού, απλώνοντας τα εδάφη των Αψβούργων ως την Αμερική. Έζησε όμως και την ήττα του. Ο «αυτοκράτορας του Μεξικού» αιχμαλωτίστηκε από τους επαναστάτες και τουφεκίστηκε το 1867, σε ηλικία 35 χρόνων.

Μετά από 22 χρόνια, ο Φραγκίσκος Ιωσήφ έζησε το δράμα του μοναδικού γιου του, διαδόχου του αυτοκρατορικού θρόνου, πρίγκιπα Φραγκίσκου Καρόλου Ιωσήφ Ροδόλφου. Αυτοκτόνησε μαζί με την ερωμένη του, Μαρία Βετσέρα, στο βασιλικό κυνηγετικό περίπτερο στο Μάγιερλινγκ.

Στις 10 Σεπτεμβρίου του 1898, ο Φραγκίσκος Ιωσήφ είδε τη γυναίκα του, αυτοκράτειρα της Αυστροουγγαρίας, Ελισάβετ, να δολοφονείται στην Γενεύη από τον αναρχικό Λουίτζι Λουτσένι. Είχε γεννηθεί το 1837, ήταν γνωστή ως Σίσι και είχε εξελιχθεί σε μεγάλη φίλη της Κέρκυρας, όπου με εντολή της κτίστηκε το Αχίλλειο. Η επόμενη οικογενειακή τραγωδία που έπληξε τον αυτοκράτορα Φραγκίσκο Ιωσήφ μάλλον προκλήθηκε από τον ίδιο. Κι εξελίχθηκε σε παγκόσμια τραγωδία:

Η καταπίεση των Σλάβων από τους Αυστριακούς εντάθηκε μετά τις σερβικές νίκες στους Βαλκανικούς πολέμους. Εντάθηκε και η δυσαρέσκεια που μετατράπηκε σε πανσλαβικό

αλυτρωτικό κίνημα. Ο υπουργός Οικονομικών της Αυστρίας, Μπιλίνσκι, δεν προλάβαινε να διαμαρτύρεται στον αυτοκράτορα για την από τους στρατηγούς σκληρή διακυβέρνηση της Βοσνίας με όργανο τις δυνάμεις κατοχής. Ο στρατηγός Όσκαρ Ποτιόρεκ έκλεισε κάμποσα σωματεία και διέλυσε την Βουλή. Ετοίμαζε φιέστα κι έπαιρνε προληπτικά μέτρα. Στην προσαρτημένη χώρα θα διεξάγονταν γυμνάσια του αυστριακού στρατού, τα οποία θα τιμούσε με την παρουσία του ο διάδοχος του θρόνου της Αυστροουγγαρίας, Φραγκίσκος Φερδινάνδος, που θα επισκεπτόταν με τη σύζυγό του το Σεράγεβο, τον Ιούνιο του 1914.

Η επίσκεψη του διαδόχου διαφημίστηκε αρκετά έγκαιρα, ώστε να προλάβουν τα μέλη μιας σερβικής επαναστατικής οργάνωσης να προετοιμαστούν. Στις 28 Ιουνίου του 1914, ο Αρχιδούκας Φραγκίσκος Φερδινάνδος και η σύζυγός του, δούκισσα Σοφία, διέσχιζαν με την αυτοκρατορική άμαξα έναν από τους κεντρικούς δρόμους του Σεράγεβο. Δυο Σέρβοι φοιτητές, ο Γαβρίλος Πρίνσιπ και ο Νετζέλκο Γαβρίνοβιτς του βγήκαν μπροστά. Ο Γαβρίνοβιτς αστόχησε. Οι πυροβολισμοί του Πρίνσιπ επέφεραν ακαριαία αποτελέσματα. Ο 41χρονος διάδοχος έπεσε νεκρός. Το ίδιο και σύζυγός του, Σοφία. Αργότερα, ο Πρίνσιπ εξομολογήθηκε ότι στόχος του δεν ήταν η Σοφία αλλά ο στρατηγός Όσκαρ Πότιορεκ, στρατιωτικός διοικητής της Βοσνίας.

Συνελήφθησαν επτά. Επειδή ο Πρίνσιπ δεν είχε κλείσει τα είκοσί του χρόνια (ήταν 19 και 11 μηνών) τη στιγμή της δολοφονίας, καταδικάστηκε σε εικοσάχρονη φυλάκιση. Πέθανε στις 28 Απριλίου 1918, σε φυλακή της Βιέννης. Ο Γαβρίνοβιτς καταδικάστηκε σε ισόβια. Οι λοιποί πέντε σε θάνατο.

Η «μαύρη εβδομάδα» του Ιουλίου

Μαζί με τα θερμά του συλλυπητήρια που υπέβαλε στον αυτοκράτορά του, ο αρχηγός του αυστριακού επιτελείου, βαρόνος Κόνραντ φον Χέτζεντορφ, υπενθύμισε ότι η δολοφονία του

διαδόχου έδινε τροφή στη σερβική προπαγάνδα για τη Μεγάλη Σερβία και προκαλούσε μεγάλη ζημιά στη συνοχή του αυστριακού στρατού, στον οποίο κυρίως Σλάβοι είχαν στρατολογηθεί. Αν δεν μεσολαβούσε άμεση απάντηση και ταπείνωση των Σέρβων, σε ελάχιστα χρόνια ο αυστριακός στρατός θα μετατρεπόταν σε τελείως αναξιόπιστο σώμα.

Η αυστριακή κυβέρνηση υιοθέτησε τις απόψεις αυτές, σημειώνοντας ότι ήταν απαραίτητη και επείγουσα ανάγκη να σμικρυνθεί η Σερβία που είχε μεγαλώσει εδαφικά με τους Βαλκανικούς πολέμους και ήδη προαλειφόταν για μεγάλη δύναμη. Από τις 4 Ιουλίου, μια βδομάδα μετά τη δολοφονία στο Σεράγεβο, η Αυστρία διαμήνυε στη Ρωσία ότι ευνοούσε τον εδαφικό ακρωτηριασμό της Σερβίας υπέρ των λοιπών βαλκανικών κρατών. Η Ρωσία δεν απάντησε.

Ο αυτοκράτορας ενέκρινε σχέδιο τελεσιγράφου προς τη Σερβία, του οποίου αντίγραφο πήρε ο πρέσβης της Γερμανίας στη Βιέννη (18 Ιουλίου). Ο αυτοκράτορας της Γερμανίας ενέκρινε το ύφος. Στις 21 Ιουλίου, ο πρέσβης παραλάβαινε το πλήρες κείμενο του τελεσιγράφου. Κι αυτό εγκρίθηκε από τον κάιζερ που προέτρεψε τον Φραγκίσκο Ιωσήφ να δώσει σκληρό μάθημα στους Σέρβους.

Το αυστριακό τελεσίγραφο επιδόθηκε στη Σερβία, στις 23 Ιουλίου 1914. Ο αυτοκράτορας της Αυστροουγγαρίας, Φραγκίσκος Ιωσήφ, απαιτούσε από τη Σερβία να διαλύσει αμέσως την οργάνωση «Ναρόντνα Οντμπράκτα» (Εθνική Άμυνα), την οποία υποπτευόταν ότι κρυβόταν πίσω από τη δολοφονία του διαδόχου ανιψιού του και η οποία, από το 1908, δρούσε στα εδάφη που οι Σέρβοι διεκδικούσαν. Απαιτούσε επίσης, Αυστριακοί υπάλληλοι να μπουν επικεφαλής των ερευνών για τον εντοπισμό των συνενόχων στη δολοφονία. Κι ακόμα τη διακοπή κάθε προπαγάνδας εναντίον της Αυστρίας και την απομάκρυνση από τον στρατό, τη διοίκηση και την εκπαίδευση αξιωματικών, υπαλλήλων και εκπαιδευτικών, τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονταν σε συγκεκριμένο κατάλογο που η Αυστρία θα κοινοποιούσε στη Σερβία. Οι Σέρβοι είχαν στη διάθεσή τους 48 ώρες να απαντήσουν!

Την επομένη, 24 Ιουλίου 1914, ο αντιβασιλιάς της Σερβίας, Αλέξανδρος Α', απευθύνθηκε στον τσάρο Νικόλαο Β', ζητώντας του να θυμηθεί ότι είναι Σλάβος και να βοηθήσει «τους αδελφούς Σέρβους». Την ίδια ημέρα, διατάχθηκε γενική επιστράτευση του σερβικού στρατού, ενώ ο τσάρος διακήρυξε ότι η Ρωσία «δεν θα επιτρέψει την εναντίον της Σερβίας προσβολή». Στις 25 του μήνα, η Ρωσία διέταξε την επιστράτευση 13 σωμάτων του ρωσικού στρατού «σε περίπτωση αυστριακής επίθεσης εναντίον της Σερβίας». Την ίδια μέρα, αγγλορωσικό διάβημα ζητούσε από την Αυστρία να δοθεί παράταση στην προθεσμία που είχε η Σερβία να απαντήσει στο τελεσίγραφο. Η Αυστρία αρνήθηκε αλλά εγγυήθηκε στη Ρωσία την εδαφική ακεραιότητα της Σερβίας.

Η Σερβία επέδωσε την απάντησή της στον πρέσβη της Αυστρίας στο Βελιγράδι την ίδια εκείνη μέρα, 25 Ιουλίου. Η συμμετοχή Αυστριακών στις ανακρίσεις απορριπτόταν καθώς θεωρήθηκε ότι έθιγε τα κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους. Για τα υπόλοιπα προβάλλονταν επιφυλάξεις, χωρίς κάποια δέσμευση. Ο πρέσβης τηλεγράφησε τη σερβική απάντηση στην κυβέρνησή του και, στις 6.30' το απόγευμα, αναχώρησε για τη Βιέννη. Την ίδια ώρα, επιστρατεύονταν οκτώ σώματα του αυστριακού στρατού με διαταγή να βαδίσουν στα σύνορα με τη Σερβία.

Την επομένη, 26 Ιουλίου, η Βρετανία πρότεινε τη σύγκληση τετραμερούς διάσκεψης ειρήνης στο Λονδίνο. Θα μετείχαν Βρετανία, Γερμανία, Γαλλία και Ιταλία. Η Αυστρία την απέρριψε με το σκεπτικό ότι δυο από τα κράτη ήταν εχθρικά διακείμενα εναντίον της (Βρετανία, Γαλλία) και το ένα ήταν αμφίβολο (Ιταλία). Την ίδια μέρα, η Ρωσία έθετε σε πολεμική ετοιμότητα τα 13 σώματα στρατού που βρίσκονταν κοντά στα σύνορα με την Αυστρία.

Ήταν η στιγμή που ο κάιζερ αντιλαμβανόταν ότι υπήρχε κίνδυνος γενικής ανάφλεξης καθώς ο πόλεμος φαινόταν ότι δεν επρόκειτο να περιοριστεί ανάμεσα στην Αυστρία και τη Σερβία. Οι πρεσβευτές του στην Πετρούπολη και τη Βιέννη πρότειναν να λυθεί το ζήτημα με απευθείας διαπραγμάτευση ανάμεσα στη Ρωσία και την Αυστρία. Η Ρωσία αρνήθηκε, θεωρώντας ότι το θέμα αφορούσε τον αντιβασιλιά της Σερβίας και όχι τον τσάρο.

Η όπως αποκλήθηκε «μαύρη εβδομάδα» των πυρετωδών κινήσεων είχε ολοκληρωθεί.

(τελευταία επεξεργασία, 7.5.2009)